04/07/2019

“Παντρεύοντας παραδοσιακά τα σύγχρονα ζευγάρια”

/ Νέοι και Εκκλησία

Δημήτριος Τ. Μπούμπας, Καθηγητής Παθολογίας

Τα τελευταία χρόνια, δίνεται η εντύπωση ότι σημαντικά γεγονότα της ζωής μας όπως η γέννηση, η βάπτιση, ο γάμος, η αρρώστια, ακόμα και ο ίδιος ο θάνατος τυποποιούνται, εμπορευματοποιούνται, εκκοσμικεύονται και σε τελική ανάλυση αποιεροποιουνται. Με μία πρώτη ματιά, αυτό φαίνεται να εξυπηρετεί πρακτικές ανάγκες της σύγχρονης ζωής αφού ο ελεύθερος χρόνος σπανίζει, οι δεσμοί μεταξύ των οικογενειών χαλαρώνουν και οι γεωγραφικές αποστάσεις μεταξύ της οικογένειας-για λόγους επαγγελματικούς ή κοινωνικούς- αυξάνονται δυσχεραίνοντας την μεταξύ τους επικοινωνία. Μέσα σε αυτή τη πραγματικότητα, αρκετές οικογένειες προσπαθούν να διατηρήσουν το δικό τους ύφος και ήθος, ενώ οι περισσότερες συμβιβάζονται- εκουσίως ή ακουσίως- υποκύπτοντας στο «ρεύμα»

και στην ευκολία. Στη δική μας αστική οικογένεια, με πολύχρονη εμπειρία στο εξωτερικό και μικτές καταβολές (αστικές και επαρχιακές) νοιώσαμε έντονα την ανάγκη να αντισταθούμε σε αυτό το «ρεύμα» όταν ήλθε η ώρα να παντρέψουμε το πρώτο μας παιδί.

Παντρεύοντας παραδοσιακά τα σύγχρονα ζευγάρια: Προετοιμασία

Αρχικά ανατρέξαμε στη προσωπική μας εμπειρία από τη ζωντανή και λαμπρή ιεροτελεστία του Μετσοβίτικου γάμου. Το Μέτσοβο-τόπος καταγωγής μας- και τα γειτονικά χωριά Ανήλιο, Βοτονόσι, Μηλιά, Μαλακάσι, Πλατανιστός και Παναγία (Κουτσούφλιανη) σχηματίζουν τη Χώρα Μετσόβου, μια σημαντική μητρόπολη του Βλαχόφωνου Ελληνισμού (η ακριβέστερα της λατινόφωνης Ρωμιοσύνης).

Μιλήσαμε σε θείους και θείες, εξαδέλφους, μουσικούς και μελετητές της περιοχής και καταγράψαμε τη «τάξη», το τελετουργικό, τα έθιμα (προικιά, γαστρονομία και άλλα) και τα τραγούδια και τους χορούς του Μετσοβίτικου γάμου τα οποία και μοιραστήκαμε με φίλους και συγγενείς με τη μορφή ενός ερασιτεχνικού φυλλαδίου με το αντίστοιχο οπτικοακουστικό υλικό από παλιές ζωντανές ηχογραφήσεις.

Από την αρχή, συνειδητοποιήσαμε την σημασία της κατάλληλης «κομπανίας» και επιλέξαμε τη κομπανία του Χ. Σίτα (Χρήστος Σίτας κλαρίνο, Σίμος Σίτας λαούτο, Γεώργιος Μάνης βιολί, Βασίλειος Μάνης λαούτο και Παναγιώτης Μπάος ντέφι/νταούλι) που κατά κοινή ομολογία διατηρεί το αυθεντικό ύφος και ηχόχρωμα της περιοχής. Οι μουσικοί με χαρά δέχθηκαν να μη χρησιμοποιήσουν μεγάφωνα και να παίζουν τραγουδώντας όλοι μαζί χωρίς μικρόφωνα στο κέντρο του χορού σε άμεση και λειτουργική συνάφεια με το πρωτοχορευτή και τους άλλους χορευτές.

Ο Γάμος, χαρά για όλο το χωριό

Οι μουσικοί μας έπαιξαν αρχικά το Σάββατο στο προγαμήλιο γλέντι στο σπίτι της νύφης, ενώ την Κυριακή ήταν παρόντες στο στόλισμα της και στον αποχαιρετισμό – όταν ήλθε ο γαμπρός με το σόι του να την συνοδεύσει στην εκκλησιά.

Σε μια πομπή που θύμιζε εκκλησιαστική λιτανεία προηγούμενου του ιερέως και ακολουθούντων των παιδιών με το ειδικό βαρελάκι με το κρασί του γάμου («πλόσκα» στα βλάχικα), του δίσκου με τα στέφανα και το ρύζι, η νύφη με τους συγγενείς και φίλους, ο γαμπρός με την ακολουθία του και τέλος οι πανηγυριστές- οι φίλοι δηλαδή του ζευγαριού με τα δρομικά τραγούδια και χορούς (πατινάδα) με τη κομπανία του Χ. Σίτα.

Φθάνοντας στον αυλόγυρο της εκκλησίας, προηγήθηκαν τρεις ειδικοί για τη περίσταση χοροί- πριν οι ιερείς οδηγήσουν τους νυμφευόμενους στο ναό. Μέσα στο

ναό, η προσευχητική διάθεση των νυμφευόμενων μεταδόθηκε σε όλο το εκκλησίασμα και δημιούργησε μια μοναδική ατμόσφαιρα για τους ιερείς, ψάλτες και το λαό.

Μετά την ακολουθία του γάμου, οι νεόνυμφοι βγήκαν από τα ναό- όχι με χειροκροτήματα- αλλά υπό τον ήχο ειδικών τραγουδιών του γάμου που επαινούν τη νύφη, το γαμπρό και τους γονείς/κουμπάρους των νεόνυμφων.

Ο χορός

Ο χορός που ακολούθησε στον αυλόγυρο της εκκλησίας μοίρασε τη χαρά σε όλο το χωριό –στα έμψυχα και άψυχα στοιχεία του στους δρόμους και τις πλατεία του- όπως και το γλέντι στο σπίτι, «χαροποίησε» το σπίτι ως οικοδόμημα (ίνα πληρωθεί το ρήμα των παλιών «χαρά στο σπίτι» όπου το σπίτι περιλαμβάνει όλα τα του σπιτιού ανθρώπους, ντουβάρια και παλαιότερα τα ζώα). Ο γάμος, ολοκληρώθηκε με κοινό τραπέζωμα των δύο σογιών σε παρακείμενο κέντρο με ειδικά παραδοσιακά εδέσματα για το γάμο.

Στο κέντρο οι νεόνυμφοι προσήλθαν «εν χορδαίς και οργάνοις» με ειδικές πατινάδες του γάμου. Φίλοι μας, Έλληνες της Αμερικής περίμεναν – επί ματαίω- το κόψιμο της «τούρτας» από τους νεόνυμφους, τα κτυπήματα των ποτηριών για να φιληθεί το ζευγάρι και τη προβολή φωτογραφιών από τη ζωή των νεόνυμφων. Το γλέντι ολοκληρώθηκε με χορούς όπου το μεγάλο χοροστάσι φιλοξενούσε σταθερά τουλάχιστον το ένα τρίτο των καλεσμένων (!) με τη κομπανία στο κέντρο του χορού να γίνεται ένα με τους γλεντιστές. Η ατμόσφαιρα αναστάσιμη, τα τραπέζια γεμάτα πάντες εντρύφησαν (Ι. Χρυσόστομος Κατηχητικός Λόγος Πάσχα), καλεσμένοι και ακάλεστοι (δεξιά πάνε οι ακάλεστοι, ζερβά οι καλεσμένοι στο περίφημο γάμο του γιού του Ζήτρου, όπως λέει και το τραγούδι που τραγουδούν στα μέρη μας).

Το «πνεύμα» και το «γράμμα» του Ελληνικού Γάμου

Αναφερθήκαμε προηγουμένως στο πνεύμα και στο γράμμα του Ελληνικού Ορθόδοξου γάμου έτσι όπως διαμορφώθηκε από την μακρόχρονη εμπειρία του λαού μας. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα ευρηματικά έθιμα και όλος ο λαϊκός πολιτισμός που τον συνοδεύει (εδέσματα, κεράσματα, χοροί, τραγούδια) «νοστιμίζουν» το γάμο.

Όμως η «ουσία» του είναι αλλού, είναι στους ανθρώπους στο ήθος, το ύφος και την ευχαριστιακή τους διάθεση. Η εκκλησιαστική εμπειρία και η αναφορά τους στον αμπελώνα της εκκλησίας, το ταίριασμα των νεόνυμφων και η ευχαριστιακή τους στάση στο μυστήριο, μεταδίδεται ασυναίσθητα στους καλεσμένους και

δίνουν νόημα και «νοστιμιά» στο γλέντι πριν και μετά το μυστήριο.

Για τον Έλληνα, όταν κοιτάξει βαθιά στη καρδιά του, ο γάμος δεν είναι μία υπόθεση που αφορά τη στενή οικογένεια και τους φίλους των νεόνυμφων, αλλά μια χαρά και εορτασμός της ευρύτερης οικογένειας, της ενορίας και της κοινότητος, όλοι παντρεύουν το ζευγάρι όχι μόνο οι γονείς και οι συγγενείς τους. Το βασικό «τρίπολο» του ελληνικού γάμου -το «σπίτι», το χωριό με τη πλατεία του και ο ναός, παραμένει ο κεντρικός πυλώνας του, ενώ το κέντρο για το γαμήλιο δείπνο και γλέντι μετά τη στέψη με τη τυποποιημένη ατμόσφαιρα του, είναι σημαντικά αλλά ήσσονος σημασίας. Είναι εκεί που όλοι έχουμε ευθύνη να τιμήσουμε αυτό το «τρίπολο» και να αποφεύγουμε να το ευτελίζουμε.

Το τελετουργικό και τα ελληνικά έθιμα του γάμου (ζύμωμα ψωμιών, αλεύρωμα και ξύρισμα του γαμπρού, στόλισμα και αποχαιρετισμός νύφης) υπό τη συνοδεία ζωντανής μουσικής με οργανοπαίκτες που νοιώθουν την ομορφιά τους και με τραγούδια με μοναδική ποιητικότητα και συμβολισμό, έχουν μια σοφία και μία δυναμική μοναδική που εισάγει και ολοκληρώνει στη μοναδικής ομορφιάς ακολουθία του γάμου. Ο γαστρονομικός πολιτισμός με τα ειδικά εδέσματα και ποτά του γάμου, αυξάνουν το αίσθημα της «μοναδικότητος» της στιγμής. Η πομπή της νύφης και του γαμπρού πρός το ναό « εν φωναίς και οργάνοις» – πεζή όχι με άμαξα ή αυτοκίνητο με τη συνοδεία των δύο σογιών, θυμίζει την «είσοδο» στις ακολουθίες. Ο χορός στον αυλόγυρο της εκκλησίας μετά το μυστήριο δημιουργεί συνειρμικά την αίσθηση του «απολυτικίου» και της απόλυσης της ακολουθίας, δημιουργώντας μια εορταστική ατμόσφαιρα για όλη τη κοινότητα.

Τι άλλο μάθαμε σε αυτό το γάμο; Χρήσιμες και πρακτικές λεπτομέρειες

Μάθαμε και άλλα πολλά και χρήσιμα. Η σοφία των ρήσεων των γεροντότερων συμπυκνωμένη σε αποφθέγματα όπως «στο γάμο τα φαγιά να περισσεύουν» ή «στο γάμο γιορτάζει η οικογένεια, το σπίτι και όλο το χωριό» ή ότι «γάμος δεν γίνεται για να ξεπληρώσει κανείς τις υποχρεώσεις του αλλά για να τιμηθεί και να γλεντήσει το σόι και οι στενοί φίλοι της οικογένειας, ή τέλος «τα γλέντια στο σπίτι της νύφης και του γαμπρού πρέπει να γίνονται χωριστά πριν από το μυστήριο». επιβεβαιώθηκαν πανηγυρικά. Η διακριτική παρουσία του ράσου, αυξάνει την ιερότητα στο σπίτι και στο ναό δημιουργώντας μια μοναδική ατμόσφαιρα ευχαριστίας, χαράς και δοξολογίας προς το Θεό. Γιατί σε τελική ανάλυση, ο Ελληνικός γάμος με τα πολλαπλά δρώμενα εντός και εκτός του ναού, δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια εκτενής δοξολογία προς το Θεό για την ευλογία της σύζευξης του ζευγαριού!

Επιλεγόμενα

Αναμφίβολα τη μεγαλύτερη σημασία στο γάμο έχει το ταίριασμα του ζευγαριού και η κοινή του εμπειρία και παρουσία στην εκκλησία, που ευλογείται με το μυστήριο και δίνει νόημα στο γλέντι πριν και μετά το μυστήριο.

Όμως ο λαός μας- κλήρος και λαϊκοί- έχουν δημιουργήσει στη πορεία των χρόνων ένα τελετουργικό που «αγγίζει» ακόμα και εκείνους που η σχέση τους με την εκκλησία είναι πιο "χαλαρή". Γιατί ο φαινομενικά κοσμικός και αδιάφορος ¨Έλληνας κρύβει στα βάθη της ψυχής του μια σπίθα που μπορεί να ανάψει. Κοντολογίς, η απάντηση στο ερώτημα εάν ο Έλληνας μπορεί να παντρευτεί σήμερα διατηρώντας το ύφος και το ήθος της κοινής εκκλησιαστικής και λαϊκής του παράδοσης, είναι ένα ξεκάθαρο ΝΑΙ- αλλά με τις προϋποθέσεις που συζητήσαμε.

Ευχή μας είναι, οι σύλλογοι μας προς διάδοσιν της παραδοσιακής μας μουσικής να προχωρήσουν σε χρηστικές εκδόσεις που θα διευκολύνουν τις οικογένειες στη διατήρηση ενός βασικού πυρήνα παραδοσιακών εθίμων, μουσικών, ήθους και ύφους του Ελληνικού γάμου προσαρμοσμένου στη σημερινή πραγματικότητα. Έχοντας ολοκληρώσει ένα γάμο τεσσάρων ημερών με συμμετοχή μιας από τις πολλές «κοινότητες των Ελλήνων», με δρώμενα εντός και εκτός του ναού-που όμως όλα είχαν ως κοινό χαρακτηριστικό τους την ευχαριστιακή και δοξολογική διάθεση προς το Θεό- σας προτρέπουμε να το προσπαθήσετε. Και στων παιδιών σας!